

STM: Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa digitaalista henkilöllisyyttä koskevasta lainsäädännöstä. Ministeriön toimialalla käsitellään erittäin paljon henkilötietoja, joten henkilöllisyys ja sen osoittaminen ovat olennaisia asioita toimialalla. Erilaiset digitaaliset palvelut on otettu käyttöön myös STM:n toimialalla ja henkilöllisyyden mahdollisimman helppo, mutta samalla luotettava, osoittaminen on ehdoton edellytys näiden palveluiden sujuvalle toiminnalle.

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Hallituksen esityksen tavoitteet ovat hyviä. Sähköisen asioinnin yleistyessä on tärkeää, että henkilö voi saada mahdollisuuden tunnistautumiseen riippumatta kaupallisista toimijoista. Henkilön identiteetti ja sen osoittaminen ovat keskeisimpiä palveluita, joita valtio tuottaa kansalaisilleen. Maailman muuttuessa sähköiseksi on myös henkilöllisyyden muututtava sähköiseksi.

On huomioitava, että EU-tasolla on samaa asiaa koskevaa lainsäädäntöä valmisteilla ja siksi on kiinnitettävä huomiota ko. lainsäädännön ja EU-lainsäädännön yhteentoimivuuteen.

Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta

On ymmärrettävää, että alkuvaiheessa sähköinen henkilöllisyystodistus on sidoksissa perinteisiin henkilöllisyyttä osoittaviin asiakirjoihin. Jatkossa sen tulisi kuitenkin olla itsenäinen tunnistusväline.

Digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen osalta kyse olisi myös kehityksestä kohti itsehallittavaa henkilötietojen esittämistä, rajautuen kuitenkin tiettyihin viranomaisten vahvistamiin henkilöllisyystietoihin. Tässä jää epäselväksi se, voiko tunnistautuva henkilö jo tässä vaiheessa rajoittaa tietojensa antamista vai onko niin, että palvelunantaja pystyy aina edellyttämään tietyt tiedot tunnistautumisen onnistumiseksi. Asia ei saisi mennä kovin monimutkaiseksi.

Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä

Koska ulkomaalaisen asiointiväline ei sisällä mahdollisuutta vahvaan tunnistukseen, sen käyttö STM:n hallinnonalalla ei todennäköisesti ole kovin suurta. Mahdollisuuden puuttuminen on ymmärrettävää, koska tämän välineen rekisteröintimenettely on kevyempää. On tärkeää, että luotettavan tunnistuksen jälkeen myös ulkomaalainen voisi saada vahvan tunnistuksen sisältävän asiointivälineen.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Ehdotuksessa jää avoimeksi, miten välineen käyttöön ottava ulkomaalainen henkilö saa etukäteen tietoa siitä, missä sähköisissä asiointipalveluissa väline olisi varmuustasoltaan riittävä tunnistautumiseen.

Olisi tärkeää, että ulkomaalaisen asiointivälinettä on mahdollista käyttää rajat ylittävissä asioinnissa myös yksityisen sektorin palveluissa, koska SDG- ja eIDAS-asetukset tulevat myöhemmin velvoittamaan myös yksityistä sektoria EU-lakien astuessa täysimääräisesti voimaan.

On positiivista, että kappaleessa 4.2.1.5 Vaikutukset sisämarkkinoihin on huomioitu rajat ylittävään tunnistautumiseen liittyvät säädökset ja näkökulmat. Kuten esityksessä on todettu, rajat ylittävät tunnistautumiskäytännöt viranomaisasiointinnissa parantavat vapaan liikkuvuuden mahdollisuuksia ja lisäävät Suomen houkuttelevuutta kansainvälisille osaajille.

Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina

Ei kommentteja

Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä

On tärkeää, että tunnistautuminen on myös sellaisten henkilöiden käytettävissä, joilla ei ole syytä tai toisesta mahdollisuutta käyttää matkapuhelinta. Vaihtoehtoisesta tunnistusvälineestä on tehtävä mahdollisimman helppokäyttöinen ja kaikille sopiva.

Luonnollisen henkilön tunnistusväline ei olisi käytössä yksityisellä sektorilla, vaan vain viranomaistoiminnassa. Luonnollisen henkilön tunnistautumisen osalta, voisiko se koskea esim. työeläkealaa, kun lähtökohtaisesti koskisi vain viranomaisia. Olisi hyvä, että koskisi kaikkia julkista hallintotehtävää hoitavia yksityisiäkin toimijoita.

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

Ei kommentteja

Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi

On kannatettavaa, että laissa asetetaan selkeä vaatimus järjestelmän turvallisuudelle ja hyväksymismenettelylle.

Jatkossa pitäisi pyrkiä siihen, että digitaalisen henkilöllisyyden voimassaoloaika ei sidota jonkin muun asiakirjan (henkilökortin tai passin) voimassaoloaikaan vaan kyse on itsenäisestä todistuksesta, jolla on oma voimassaoloaikansa.

Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyydestodistuksesta annettavaksi laiksi

Jatkossa pitäisi pyrkiä siihen, että digitaalisen henkilöllisyyden voimassaoloaika ei sidota jonkin muun asiakirjan (henkilökortin tai passin) voimassaoloaikaan vaan kyse on itsenäisestä todistuksesta, jolla on oma voimassaoloaikansa.

Myös alle 15-vuotiaalla tulisi olla oikeus saada digitaalinen henkilöllisyydestodistus ilman huoltajan suostumusta. Kaikenikäisillä henkilöillä voi olla tarve pystyä osoittamaan henkilöllisyytensä eikä henkilöllisyydestodistuksen olemassaolo itsessään anna oikeutta tehdä mitään toimenpiteitä. Henkilöllisyydestodistuksen säilytykseen liittyvien vastuiden takia on perusteltua rajoittaa todistuksen saamista pienille lapsille, mutta ikäraja tulisi laskea esim. 10 vuoteen.

Kielto käyttää toisen henkilön henkilöllisyydestodistusta on perusteltu. Tämä ei voi riippua asianomistajasta, koska eräs tunnistettu tapaus on sellainen, jossa huoltaja käyttää alaikäisen tunnistetta.

Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön

Ei kommentteja. Ylläolevat kommentit liittyvät osittain myös henkilökorttilakiin ja passilakiin.

Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuksista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä

Ei kommentteja

Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisjärjestystä koskevista kysymyksistä

Ei kommentteja

Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta

Ei kommentteja

Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä

Esityksessä on arvioitu vaikutusta alaikäisten asiointiin. 15-vuoden ikäraja on perusteltu sillä, että sähköisessä asiointissa ei voida arvioida alaikäisen kypsyttä ja siksi on haluttu asettaa kyseinen ikäraja. Tämä on virhepäätelmä, joka on näkynyt koko valmistelun ajan. Kyky osoittaa henkilöllisyytensä ei edellytä kypsyttä. Tässä kohdassa sekoitetaan keskenään mahdollisuus tunnistautua ja oikeus tehdä jokin toimenpide. Tunnistautumismahdollisuus pitäisi olla kaikilla iästä riippumatta, mutta käytännön syistä sitä voidaan rajoittaa jonkin verran. 15 vuotta on liian korkea ja se tulisi laskea 10 vuoteen.

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

Ei kommentteja

Kommentit taloudellisista vaikutuksista

Esityksessä arvioidaan, että tunnistukseen liittyvät käyttökustannukset organisaatioille eivät kasva. Tämä on tärkeä asia, koska sosiaali- ja terveydenhuolto on suuri tunnistuspalveluiden käyttäjä.

Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan

Esityksen mukaan ulkomaalaisen asiointivälinettä ei ole tarkoitus käyttää käyntiasiointiin. Tämä on tarpeeton raja. Olisi hyvä, jos myös ulkomaalaiset voisivat käyttää asiointivälinettä paikan päällä, vaikka henkilöllisyyttä ei olisi edes varmistettu. Käytännössä on kuitenkin oletettavaa, että käyntiasiointi tapahtuu vasta ulkomaalaisen jo vahvistettua henkilöllisyytensä.

Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista

Ei kommentteja

Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?

STM:n toimiala käyttää paljon tunnistuspalveluita sekä sähköisenä että käyntiasiointissa. Näiden palveluiden toimivuudella on suuri merkitys palveluiden sujuvuuteen. Ehdotettu sääntely muuttaa toimintatapoja, mutta käytännön merkitys näkyy vasta, kun järjestelmä on käytössä. Hyvin toteutettuna esitys helpottaa toimialan työtä, mutta on myös päinvastainen on mahdollista.

Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.

Toimijoilla on tällä hetkellä käytössä nykyisen mallin mukaisia tunnistusratkaisuja ja on olennaista, että esitetty malli integroidaan olemassa olevaan arkkitehtuuriin, jolloin kustannukset säilyvät mahdollisimman pieninä. Myös käyttökuluilla on suuri merkitys ja niiden tulisi mieluiten laskea nykyisistä.

Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?

Kyllä

Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?

Käyntiasiointi vaatii todennäköisesti uusia välineitä. Sähköisessä asiointissa kyse on enemmän siitä, että nykyiset ratkaisut on muutettava vastaamaan uutta toteutusta.

Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?

Kaikilla henkilöillä tulee olla mahdollisuus tunnistautumiseen. Tässä ei voida edellyttää älypuhelimien hankintaa tai asiakassuhdetta pankkiin. Ratkaisua, jossa jokin ryhmä jätettäisi mahdollisuuden ulkopuolelle ei ole hyväksyttävä. Esitetty ratkaisu parantaa nykyistä tilannetta.

Yhdenvertaisuuden toteutuminen riippuu ensisijaisesti siitä, miten hyvin vaihtoehtoinen tunnistusväline on toteutettu ja kuinka helposti sen tosiasiallisesti saa. Todellisessa käytössä itse palvelun toteuttaminen vaikuttaa yhdenvertaisuuteen enemmän kuin tunnistusväline.

Arvioitko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?

Esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin, mutta se sisältää myös riskin. Sosiaali- ja terveydenhuollossa alle 15-vuotias henkilö voi kieltää tietojensa luovuttamisen huoltajalle tietyissä tilanteissa. Alaikäinen näkee kuitenkin itse omat tietonsa. Jos huoltaja tietää, että alaikäisellä on tunnistusväline käytössään, se luo mahdollisuuden painostukseen, jossa alaikäistä painostetaan näyttämään omat terveystietonsa huoltajalle. Eräs tapa välttää tällainen tilanne on se, että huoltaja ei tiedä alaikäisellä olevan tällainen tunnistautumismahdollisuus, mikä edellyttää sitä, että henkilökortti on mahdollista saada ilman huoltajan suostumusta.

STM:n toimialalla ikä on aina osa palvelun toteuttamista ja se otetaan aina huomioon.

Onko tietoturvallisuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?

Esityksessä on käsitelty perusteellisesti tietoturvallisuuden varmistamista ja järjestelmän hyväksymistä.

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Erityisasiantuntija

Teemupekka Virtanen

Liitteet Napsauta tähän hiirellä ja kirjoita liitteiden nimet kukin omalle rivilleen. Rivinvaihto enterillä.

Jakelu

Tiedoksi

VN/18505/2021-STM-9

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: